

Asia Teoksen nimi

Hakija A

Annettu 12.2.1991

Tiivistelmä *A ry oli julkaissut sanakirjaa, jonka nimi oli "ATK sanakirja". "ATK sanakirja" oli kirjan nimenä tavanomainen eikä saanut tekijänoikeussuojaa itsenäisyytensä tai omaperäisyytensä perusteella. Nimeä ei myöskään suojattu tekijänoikeuslain 51 §:n mukaan, koska säännös ei suojaa täysin yleisluonteisia nimiä.*

SELOSTUS ASIASTA

A ry on 9.1.1991 päivätyllä kirjeellä pyytänyt tekijänoikeusneuvoston lausuntoa siitä, onko sillä tekijänoikeus kirjan nimeen "ATK-sanakirja."

Lausuntopyynnössä todetaan, että A ry on yleishyödyllinen yhteisö. Yhdistyksen piirissä on jo 1960-luvulta alkaen työskennellyt Sanastotoimikunta, joka aina muutaman vuoden välein on tuottanut uuden version ATK-sanakirjasta. A ry katsoo, että nimitys on vakiintunut atk-maailmassa tarkoittamaan nimenomaan Sanastotoimikunnan työn tuloksena syntyntä sanakirjaa.

Lausuntopyynnön mukaan yksityiset henkilöt ovat ryhtyneet käyttämään samaa nimeä sanakirjastaan hyötyäkseen siitä ammatillisesta imagosta, jonka Sanastotoimikunnan jäsenet ovat vuosikymmenien aikana luoneet. Lausuntopyynnön liitteenä on esite B:n atk-sanakirjasta. Lausuntopyynnön mukaan menettely ei voi olla

- eettisesti hyväksyttävää toisen työn hyödyntämistä
- tuottamatta väärinkäsityksiä sanakirjojen käyttäjäkunnan keskuudessa
- hyvän kauppiastavan mukaista toimintaa, varsinkaan kun tuotteet eivät sisältsensä (mm. kielten lukumäärä) ja laajuutensa puolesta vastaa toisiaan.

A ry toivoo tekijänoikeusneuvoston lausuntoa siitä, onko edellä mainittu toiminta tekijänoikeus- ja muiden asiaan liittyvien lakien ja asetusten mukaa hyväksyttävää toimintaa. Mikäli niin ei ole, A ry toivoo tekijänoikeusneuvoston kiinnittävän lausunnossaan huomiota kyseessä olevan menettelyn yleistyessä syntyvään epäterveeseen, ei-toivottavaan kehityk-

seen, joka tuottaa hallaa sanakirjojen käyttäjille ja vähentää uskottavuutta sekä johtaa välinpitämättömyyteen kielen käytössä ja sitä kautta ennen pitkää väärinkäsityksiin.

B:n vastine

Tekijänoikeusneuvosto on varannut B:lle tilaisuuden vastineen antamiseen.

B toteaa vastineessaan, ettei hän ole missään tapauksessa halunnut aiheuttaa sitä kuvaa, että hänen atk-sanakirjansa olisi sama tai edes samankaltainen kuin A ry:n julkaisema kirja. Kirjan mainonnassa yleisölle on yksilöity tekijä, kustantaja ja käytetyt kielet.

B toteaa, että kirjan nimi on yleiskielen sana ja että atk-sanakirjoja voi olla useita erilaisia kuten Raamatut ja tai Suomalais-englantilaisia sanakirjoja. Lisäksi kirjan täydellinen nimi "Atk-sanakirja - Dictionary of Computing", poikkeaa A ry:n kirjan nimestä "Atk-sanakirja - Finnish Dictionary of Data Processing".

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt lausuntopyynnön ja esittää lausuntoaan seuraavan.

Tekijänoikeuslain (404/61) 1 §:n mukaan sillä, joka on luonut taiteellisen tai kirjallisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen. Laissa mainitaan suojattavina teoksina muun muassa kaunokirjalliset ja selittävät kirjalliset teokset. Lain esimerkkiluettelo suojattavista teostyypeistä ei ole tyhjentävä, vaan suojaa voi saada millä tavalla tahansa ilmenevä teos. Valokuviota säädetään kuitenkin erikseen.

Tekijänoikeuslain 2 §:n mukaan tekijänoikeus tuottaa tietyin rajoituksin yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin muuttamattomana tai muutettuna.

Tekijänoikeus syntyy aina tekijälle eli fyysiselle henkilölle, mutta tekijä voi siirtää 2 §:ssä mainitut oikeutensa toiselle, esimerkiksi juridiselle henkilölle. Tekijänoikeussuojan edellytyksenä on, että tuote ylittää teostasoon. Teostasoon katsotaan täyttyvän, jos tuote on itsenäinen ja omaperäinen. Mitään muita vaatimuksia ei ole suojan edellytyksenä. Teoksen katsotaan yleensä olevan itsenäinen ja omaperäinen, jos kukaan muu kuin tekijä ei itsenäisesti vastaavaan työhön ryhtyessään päätyisi samanlaiseen lopputulokseen. Kirjallisten teosten teostaso on varsin alhainen. Kirjoitusten katsotaan yleensä ilmentävän tekijänsä persoonaa ja ne saavat

yleensä tekijänoikeussuojaa. Täysin tavanomaiset lauseet eivät kuitenkaan saa tekijänoikeussuojaa.

Tekijänoikeus ei suojaa ideaa, tietosisältöä, teemaa tai aihetta sellaisenaan, vaan sitä muotoa, johon tekijä on ne saattanut. Tekijänoikeus ei siten esimerkiksi suojaa atk-sanakirjan aihetta sellaisenaan. Kirjan nimi sinänsä voi saada tekijänoikeussuojaa, jos se on itsenäinen ja omaperäinen eli sellainen, ettei kukaan muu kuin tekijä päätyisi samaan nimeen. ATK-sanakirja ei kirjan nimenä ole kuitenkaan itsenäinen ja omaperäinen, joten nimi ei yllä teostasoon, eikä sillä perusteella voi saada tekijänoikeussuojaa.

Tekijänoikeuslaissa on kuitenkin myös erityinen teoksen nimeä koskeva säännös. Tekijänoikeuslain 51 §:n mukaan kirjallista tai taiteellista teosta ei ole lupa saattaa yleisön saataviin käyttäen sellaista teoksen nimeä tahi tekijän salanimeä tai nimimerkkiä, että teos tai tekijä helposti voidaan sekoittaa aikaisemmin julkistettuun teokseen tai sen tekijään. Säännöksen mukaan suojaa voi saada sellainenkin nimi, joka ei yllä teostasoon. Säännöksen tarkoituksena on turvata tekijän ja yleisön intressejä estämällä teoksen sekoittaminen aikaisemmin julkistettuun teokseen tai tekijään.

Lakia valmistellut komitea toteaa (komiteanmietintö 1953:5, s. 82):

"On näyttänyt asianmukaiselta suojata kirjallisen ja taiteellisen teoksen tekijää sitä vastaan, että toinen julkaisee teoksen sellaisella nimellä, joka helposti voi aiheuttaa sekaannusta sen ja aikaisemmin julkaistun teoksen välillä. Tuollaisen teoksen nimihän harvoin on niin erikoislaatuinen, että se sinänsä olisi tekijänoikeuden kohteena, joten ehdotettu suoja senkin vuoksi näyttää perustellulta. Itsestään selvää on, että kysymyksessä oleva suojasääntö on ulotettava koskemaan myös salanimeä tai nimimerkkiä, jolla tekijä on julkaissut teoksen. Säännön tarkoituksena luonnollisesti olisi ensi sijassa tekijän suojeleminen hänelle epäedullista tai loukkaavaa sekaannusta vastaan, mutta se olisi samalla omiaan palvelemaan huomattavaa julkista etua. Ehdotettu suoja olisi verrattavissa lainsäätäjän esim. toimimelle tai tavaramerkille antamaan suojaan."

Vaikka tekijänoikeuslain 51 §:n mukainen suoja ei edel lytä nimen itenäisyyttä ja omaperäisyyttä, on katsottu, että täysin yleisluonteisten nimen käyttö ei voi aiheuttaa säännöksessä tarkoitettavaa sekaannusta. Säännöksen estämättä on voitu julkistaa esimerkiksi lukuisia Suomi – Ruotsi -sanakirjoja tai muita vastaavia. ATK-sanakirja on nimenä rinnastettavissa muihin sanakirjoihin ja sitä voidaan siten vapaasti käyttää. Eri asia olisi, jos teos julkistettaisiin lisäksi sellaista tekijän salanimeä tai nimimerkkiä käyttäen, että teos olisi sillä perusteella sekoitettavissa aikaisemmin julkistettuun teokseen. Esillä olevassa tapauksessa B on julkistanut teoksensa omalla nimellään. B:n teos ei loukkaa siten A ry:n oikeutta myöskään tekijänoikeuslain 51 §:n perusteella.

Yhteenveto

ATK-sanakirja on kirjan nimenä tavanomainen, eikä se yllä teostasoon. Nimi ei siten saa tekijänoikeussuojaa itsenäisyytensä ja omaperäisyytensä perusteella. Nimi ei saa myöskään suojaa tekijänoikeuslain 51 §:n mukaan, koska säännöksen ei katsota suojaavan täysin yleisluonteisia nimiä.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa lopuksi, että sen toimivaltaan kuuluu antaa lausuntoja ainoastaan tekijänoikeuslain soveltamista koskevissa asioissa. Tekijänoikeusneuvosto ei siten voi ottaa kantaa siihen, loukkaako lausuntopyynnössä selostettu menettely A ry:n oikeutta mahdollisesti jonkin muun lain perusteella.